

CZU 343.343.6

INFRAȚIUNILE CONTRA FRONTIEREI DE STAT – ANALIZATE ȘI INTERPRETATE PRIN PRISMA CERCETĂRILOR ȘTIINȚIFICE PUBLICATE ÎN ALTE STATE

Marin MEGHEREA,
doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

REZUMAT

După cum se nuanțează pe bună dreptate în literatura de specialitate străină, implicațiile penale ale legislației comunitare trebuie să stea în centrul atenției organelor competente, mai cu seamă după integrarea în Uniunea Europeană, fiind necesară o identificare a soluțiilor legislative adecvate care să traducă în viață, după cum se operează de către autorul citat – *comandamentele superioare promovate de Uniunea Europeană*.

Cuvinte-cheie: frontieră, frontieră de stat, frontieră vamală, teritoriu, regim juridic al frontierei, regim juridic al frontierei de stat.

STATE BORDER CRIMES - ANALYZED AND INTERPRETED UNDER SCIENTIFIC RESEARCH PUBLISHED IN OTHER STATES

Marin MEGHEREA,
PhD candidate, The Free International University of Moldova

SUMMARY

As it is rightly highlighted in foreign specialty literature, the criminal implications of the Community legislation must be the focus of the competent bodies, especially after the integration into the European Union, and it is necessary to identify the appropriate legislative solutions that will translate into life, as operated by the quoted author - the higher commissions promoted by the European Union.

Keywords: border, state border, customs border, territory, legal status of the border, legal status of the state border.

Introducere. În primul rând, majoritatea autorilor autohtoni și străini analizează infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat din perspectiva unor reglementări normative adoptate. Astfel, dacă în Republica Moldova un asemenea grup generic diferențiat nu se constată, atunci autorii pun în vedere mai mult o analiză sistematizată a unor categorii de infracțiuni individuale, care afectează relațiile sociale vizate.

În România, se constată un alt mod de evaluare a acestei categorii generice de infracțiuni, fiind relevantă inclusiv la nivel normativ. Evaluarea normativului penal vis-a-vis de forma și conținutul cercetărilor științifice desfășurate în acest sens este foarte importantă, fapt care predetermină, în aserțiunea noastră, necesitatea de a desfășura inițial anume o evaluare tipizată privind

reglementările normative în materia infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat.

Conținut de bază. O primă și importantă lucrare, care evidențiază opinii de certă valoare științifică în materia racordării legislației/legislațiilor penale naționale la standardele normativului penal comunitar a fost cea a autorului G. Antoniu (*Legislația comunitară și legea penală – 2000* [1]). Întrebarea care se va pune, menționa autorul român G. Antoniu (*încă în anul 2000*), odată cu aderarea României la Uniunea Europeană (*de fapt și a altor state în asemenea situație*) va fi aceea a modului în care sistemul actual de incriminări și pedepse prevăzut în legislația națională va reuși să corespundă și exigențelor mai concrete ale legislației comunitare și, eventual, în ce direcție va trebui să se acționeze pentru perfecționarea lui în raport cu aceste exigențe.

De fapt, considerăm acest mod o cerință și pentru fortificarea mijloacelor penale în Republica Moldova în vederea prevenirii și combaterii eficiente a infracțiunilor care aduc atingere relațiilor sociale care vizează protecția frontierei de stat.

S-a subliniat că în măsura în care legislația comunitară se interferează cu legea penală în modul de descriere a faptei interzise de lege, norma din legea comunitară capătă rolul de normă *tehnică*, contribuind la clarificarea conținutului incriminării respective [1, p. 11]. După integrarea țării în Uniunea Europeană (autorul anticipa anumite situații pentru România, fapt care pot fi puse pe rol și pentru Republica Moldova la etapa curentă) se va indica din plin la problema verificării de către organul judiciar, în fiecare cauză penală care se referă la situații reglementate și în legislația comunitară, dacă legea națională nu

contrazice pe cea comunitară, ipoteză în care va trebui să se acorde prioritate legii comunitare în pofida prevederilor legii naționale și chiar înainte de abrogarea acesteia.

Devine iminentă, menționează G. Antoniu (cu referire la doctrina franceză), o eventuală influență indirectă pe care o exercită legislația comunitară asupra legii penale naționale, prin aceea că principiile comunitare pot să facă ineficiente normele penale naționale acolo unde acestea din urmă devin incompatibile cu legislația comunitară [1, p. 13].

În context, vizându-se anumite domenii de interes comun, se invocă în speță la reglementările în domeniul *tregerii frontierelor exterioare ale statelor membre, lupta cu fraudă pe scară largă*, sublinindu-se necesitatea unei cooperări internaționale mai intense în aceste domenii [1, p. 16].

După cum consideră G. Antoniu, implicațiile penale ale legislației comunitare trebuie să stea în centrul atenției organelor competente, mai cu seamă după integrarea în Uniunea Europeană, fiind necesară o identificare a soluțiilor legislative adecvate care să traducă în viață, după cum se operează de către autorul citat – *comandamentele superioare promovate de Uniunea Europeană* [1, p. 16].

O privire retrospectivă asupra legislației române referitoare la ocrotirea frontierei de stat relevă faptul, după cum nuanțează V. Lazăr (*această constatare o face în anul 2002* - o perioadă de preaderare la UE - *Infracțiuni în zona frontierei de stat a României* – 2002 [2]), că preocupările legiuitorului, în acest domeniu, s-au intensificat în ultimii ani [2, p. 52]. Astfel, se constată că în anul 2001 sintagma de *trecere frauduloasă* a fost înlocuită cu cea de *trecere ilegală*.

În calitate de formă agravantă era prevăzută o situație raportată la calitatea subiectului activ al infracțiunii – *persoană care se*

sustrage de la executarea unei infracțiuni. În legătură cu această formă agravantă, menționează C. Lazăr, era bine dacă legiuitorul ar fi extins aria subiecților activi ai agravantei și asupra celor care se află în faza de cercetare, urmărire sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni, precum și asupra minorilor infractori cărora li s-au aplicat anumite măsuri educative și se sustrag de la executarea acestora [2, p. 52].

În 2001 intră în vigoare și Legea nr. 123/2001 [3], care reglementează regimul străinilor în România. Printre infracțiunile prevăzute exista și fapta de *intrare frauduloasă pe teritoriul României a străinului declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară* (art. 46 alin. 1 al legii vizate – *închisoare de la 1 la 5 ani*), iar forma agravantă prevede săvârșirea repetată a infracțiunii (*închisoare de la 2 la 7 ani*) [2, p. 53].

În gama de politici transpuse în cadrul normativului penal al României la etapa actuală a fost inclusiv decizia de a readuce în cuprinsul C. pen. al Rom. – infracțiunile ce țin de încălcarea regimului juridic al frontierei de stat. Deși, după cum menționează autorii S. Bogdan, D. A. Șerban și G. G. Zlati (lucrare publicată în anul 2014 - *Noul Cod penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Vol. II. Partea specială* – 2014 [4]), are, în primul rând, o justificare istorică. Se invocă argumentat asupra faptului că inițial fapta a fost incriminată în *Legea pașapoartelor* din 21 martie 1912 (considerată ca fiind prima lege modernă [...] prin care erau legiferați principiile procedurale pentru trecerea frontierei, obligatorii pentru toți cetățenii țării), fiind adusă în cuprinsul C. pen. Carol II (art. 267). În C. pen. din 1969 fapta era reglementată în art. 245 C. pen., care incrimina *treccrea frauduloasă a frontierei de stat*. După 1990, diversele interese ale statului, susțin

autorii S. Bogdan, D. A. Șerban și G. G. Zlati, au făcut ca fapta să fie incriminată prin acte normative speciale) [4, p. 314].

În contextul legislației penale actuale a României, infracțiunile privind frontiera de stat a formează un grup distinct în cadrul grupului subgeneric de infracțiuni – *infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat*. După cum constată, în sens doctrinar, autorii C. Popa și B. M. Mitric (*Drept penal – partea specială. Noul Cod penal* – 2015 [5]), toate infracțiunile privind frontiera de stat (trecerea frauduloasă a frontierei, traficul de migranți, facilitarea șederii ilegale în România, sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României) vizează în calitate de obiect juridic special – *relațiile sociale referitoare la respectarea intereselor (generale sau publice) în sfera activității de supraveghere privind regimul frontierei de stat și regimul străinilor în România*, amplificându-se ideea unor particularități și excepții special indicate în textul normelor penale (prin excluderea faptelor de exploatare a migranților/ a străinilor aflați ilegal pe teritoriul României și de transformare a acestora în surse de câștig; prin excluderea faptelor de exploatare și de transformare a acestora în surse de câștig) [5, p. 150, 153, 155-157].

Operind cu sistemul infracțiunilor contra ordinii de administrare vizate de Cap. 32 C. pen. al Federației Ruse, autorul A. V. Naumov (*Российское уголовное право* – 2007 [6]) indică la mai multe subcategorii generice de infracțiuni, inclusiv la infracțiunile care atentează la relațiile sociale care vizează inviolabilitatea frontierei de stat a Federației Ruse [6, p. 515]. În particular, se invocă infracțiunile de

- *treccre ilegală a frontierei de stat a Federației Ruse* (art. 322 C. pen. FR),

- *organizarea migrațiunii ilegale* (art. 322¹ C. pen. al FR),

- schimbarea/modificarea ilegală a frontierei de stat a Federației Ruse (art. 323 C. pen. FR).

Este important a menționa că organizarea migrațiunii ilegale – ca infracțiune prevăzută de art. 322¹ C. pen. al FR pune în evidență această incriminare doar raportată la organizarea ilegală a intrării în Federația Rusă a cetățenilor străini sau apatrizilor, șederii lor ilegale pe teritoriul Federației Ruse sau tranzitării ilegale a teritoriului Federației Ruse [6, p. 515].

A. V. Naumov opiniază asupra faptului că unele dintre aceste infracțiuni (art. 323 C. pen. al FR) afectează relațiile sociale care vizează inviolabilitatea frontierei de stat a Federației Ruse – ca o componentă a ordinii de administrare, iar organizarea migrațiunii ilegale (art. 322¹ C. pen. al FR) pune în pericol/afectează relațiile sociale care asigură ordinea de intrare în Federația Rusă a cetățenilor străini ori apatrizilor, ordinea de ședere legală a lor în Federația Rusă ori ordinea de tranzitare legală a Federației Ruse [6, p. 515].

În opinia autorilor ruși M. P. Juravlev și S. I. Niculin (*Уголовное право. Общая и особенная части – 2007* [7]), infracțiunile contra ordinii de administrare, în dependență de caracterul obiectului juridic special, pot fi clasificate în trei grupe:

- infracțiuni contra autorității puterii de stat și inviolabilității frontierei de stat a Federației Ruse,

- infracțiuni contra activității organelor puterii de stat și a celor de autoadministrare locală,

- infracțiuni contra ordinii stabilite de completare a documentelor oficiale [7, p. 728-729].

În contextul infracțiunilor care atentează la autoritatea puterii de stat și inviolabilitatea frontierei de stat a Federației Ruse, autorii citați indică la aceleași infracțiuni, precum A. V. Naumov (trecerea ilegală a frontierei de stat, organizarea migrațiunii ilegale, schimba-

rea/modificarea frontierei de stat a Federației Ruse), invocând suplimentar infracțiunea de profanare a stemei de stat a Federației Ruse ori a steagului de stat al Federației Ruse (art. 329 C. pen. FR) [7, p. 732]. În ceea ce vizează obiectul juridic special, M. P. Juravlev și S. I. Niculin îl precizează în același mod ca și A. V. Naumov, adică puțin altfel configurat de la organizarea migrațiunii ilegale la celelalte două infracțiuni: trecerea ilegală a frontierei de stat a Federației Ruse și schimbarea/modificarea frontierei de stat a Federației Ruse [7, p. 729-731].

Punând în vedere anumite opinii doctrinare ale autorilor belaruși V. Carnaușenco și A. Cernolevșchii (*Ответственность за совершение правонарушений на государственной границе - 2001* [8]), se precizează că obiectul juridic special al trecerii ilegale a frontierei de stat, în contextul teoriei penale a Republicii Belarus, este constituit din relațiile sociale care asigură ordinea de administrare în forma trecerii frontierei de stat a Republicii Belarus prin oricare modalitate în afara punctelor de trecere sau prin punctele de trecere, dar cu încălcarea regulilor prestabilite de trecere, adică fără documentele corespunzătoare de trecere a frontierei de stat.

În opinia noastră, are loc o deviere doctrinară cu caracter restrictiv de la semnificația trecerii frauduloase a frontierei de stat. În primul rând, nu poate fi admisă teza după care să fie asigurată ordinea de administrare în forma trecerii frontierei în afara punctelor de trecere, în asemenea mod în care indică autorii citați anterior. În al doilea rând, încălcarea regulilor prestabilite de trecere a frontierei de stat nu poate fi restrânsă doar la lipsa documentelor corespunzătoare de trecere a frontierei de stat.

După cum se declară în majoritatea statelor lumii, și legislația belarusă prevede că nu constituie trecere ilegală a frontierei de stat

a Republicii Belarus, cu încălcarea regulilor prestabilite de către cetățenii străini sau apatrizi pentru punerea în acțiune a dreptului de azil în corespundere cu Constituția Republicii Belarus, precizează autorii V. Carnaușenco și A. Cernolevșchii [8, p. 31].

Totuși, doctrina belarusă constată ca fiind în acțiune discutabilă problematica privind răspunderea juridică pentru tentativa de trecere ilegală a frontierei de stat [8, p. 31]. În aspect subiectiv, infracțiunile legate de trecerea ilegală a frontierei de stat se caracterizează, fără careva opinii contradictorii, prin vinovăție intenționată, în forma intenției directe [8, p. 31].

Cu adevărat, menționează Gh. Voinea (*Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei – 2001* [9]) în raport cu România (acest lucru este cert și pentru RM, deși nu a avut loc decât liberalizarea regimului de vize fără a fi integrați în Uniunea Europeană), că pînă la încheierea procesului de integrare europeană, emigrarea a căpătat proporțiile unui adevărat fenomen [9, p. 100].

În acest sens, se constată că autoritățile judiciare române sunt tot mai frecvent solicitate de autoritățile judiciare ale unor state pentru tragerea la răspundere penală a unor cetățeni români pentru fapte de trecere ilegală a frontierei acelor state.

Cu ocazia soluționării acestor cauze, constată Gh. Voinea, în practica judiciară penală română s-a exprimat opinia după care nu poate fi antrenată răspunderea penală în cazul arătat, deoarece legislația penală română nu incriminează decât fapta de trecere frauduloasă a frontierelor statului român, indiferent de cetățenia și domiciliul făptuitorului [9, p. 100].

Deși în doctrina penală, consemnează Gh. Voinea (invocînd opinia autorilor R. M. Stănoiu, V. Papadopol, G. Antoniu, C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrașche, C. Filisanu) și în practica judiciară s-a încercat să

se justifice extinderea aplicării legii penale române în materie de trecere frauduloasă a frontierei spre a cuprinde și incrimina trecerea frauduloasă a frontierei unui stat străin, cu argumentul că dubla incriminare nu înseamnă o identitate de incriminare, argumentarea devine, în asemenea mod, se subliniază *discutabilă* [9, p. 101].

Cu adevărat, susține Gh. Voinea, dubla incriminare nu este echivalentă cu identitatea de incriminare, deoarece aceeași faptă ar putea să apară incriminată în legea penală străină sub o denumire diferită de cea existentă în legea penală română, subzistînd totuși dubla incriminare. Discuția de față, după cum se precizează în opiniile doctrinare ale autorului citat, se poartă asupra unor fapte diferite: încălcarea frontierei unui stat străin și încălcarea frontierei statului român [9, p. 101]. Or, menționează Gh. Voinea, este îndoielnic dacă se poate realiza dubla incriminare în condițiile în care se concepe că legea penală română nu apără decît frontiera română, nu și a altor state [9, p. 102].

Pentru a ieși din acest impas și a deschide calea sancționării de către legea penală română și a încălcării frontierei unui stat străin nu rămîne, după părerea lui Gh. Voinea (n.n. - opinie pe care o susținem pe deplin), decît a se renunța la caracterul exclusiv al ocrotirii de către legea penală română a frontierei statului român. Or, cu adevărat se nuanțează faptul că procesele care au loc în Europa, de edificare a unei piețe comune, de liberalizare a circulației persoanelor, bunurilor, capitalurilor și serviciilor, ca și limitarea treptată a formalităților de frontieră, impun o altă viziune asupra frontierei naționale, care ar trebui privită nu numai din unghiul de vedere al suveranității naționale, dar și al intereselor comune economice, sociale, politice ale țărilor europene, subliniază Gh. Voinea [9, p. 102].

În asemenea concurs de situații,

legea penală națională ar trebui să-și extindă domeniul de acțiune și asupra acelor încălcări care, deși privesc valori sociale strîns legate de suveranitatea națională, prezintă o însemnătate hotărîtoare și pentru procesul de cooperare a statelor europene și de unificare treptată a legislațiilor lor naționale. În viziunea lui Gh. Voinea, acest fapt ar facilita o interpretare mai largă a elementelor de aplicare a legii penale, care ar urma să opereze și în situația cînd se încalcă frontiera unui stat străin. În acest sens, autorul citat detaliază momentul referitor la cazul în care există o cerere a autorităților străine - se îndreptățește oare implicarea autorităților române de a dispune tragerea la răspundere a cetățeanului român care a trecut fraudulos frontiera a două state străine - pentru două infracțiuni de trecere frauduloasă a frontierei [9, p. 100].

Deși, subliniază autorul citat, la prima vedere avem de a face cu un act material unic, este aproape unanim admis că se comit două acte, se înfrîng două valori sociale ocrotite prin două dispoziții legale de drept penal, deci se comit două infracțiuni: una de trecere frauduloasă a frontierei unui stat (*la ieșire*) și alta de trecere frauduloasă a frontierei altui stat (*la intrare*), fiind aplicabile, după cum indică Gh. Voinea, regulile privitoare la concursul de infracțiuni [9, p. 102].

Nu este exclusă, operînd cu opinia aceluiași autor citat, nici aplicarea regulilor unui concurs de infracțiuni atunci cînd intrarea într-o țară are loc concomitent cu ieșirea dintr-o altă țară (lipsind o zonă liberă între cele două frontiere), prin trecerea frauduloasă a frontierei comune celor două state. Dacă se constată, în speță, menționează Gh. Voinea, că s-a săvîrșit o singură acțiune de trecere frauduloasă a frontierei, însă prin această acțiune unică cetățeanul român a ieșit fraudulos dintr-o țară și a intrat, fraudulos, în altă țară, producînd două rezultate distincte prin care s-au le-

zat valori sociale apărute prin două dispoziții penale distincte (*se are în vedere sistemul normativ din cele două state*), va exista un concurs formal de infracțiuni [9, p. 100].

Cu ocazia soluționării acestor cauze, în practica judiciară penală română s-au exprimat pregnant două opinii, menționează G. Voinea (*Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei - 2001* [10]):

1. Nu poate fi antrenată răspunderea penală, deoarece legislația penală română nu incriminează fapta de trecere frauduloasă a frontierelor altor state, ci doar fapta de trecere frauduloasă a frontierelor statului român, indiferent de cetățenia și domiciliul făptuitorului.

2. Poate fi antrenată necondiționat și fără rezerve răspunderea penală a cetățeanului român pentru trecerea ilegală a frontierelor altor state, în temeiul dispozițiilor art. 65 din Legea 56 din 4 iunie 1992 *privind frontiera de stat a României*.

Principiul unității infracționale și regulile lui sunt greu, dacă nu imposibil, de aplicat în practică, în cazul infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei pentru că nu poți ieși și intra concomitent fraudulos în aceeași țară, ci ieși dintr-o țară și intra în alta prin trecerea frauduloasă a frontierelor comune celor două state, ori, ieși fraudulos și reintra tot fraudulos în aceeași țară, dar după un anumit interval de timp, ce exclude ca atare ideea de unitate infracțională și o confirmă pe cea de concurs de infracțiuni [10, p. 113].

În opinia noastră, aceleași lucruri sunt pertinente și reale și pentru posibilitatea și inevitabilitatea aplicării legislației penale a Republicii Moldova în materie de răspundere pentru infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat. Doar că, în afara acordului reciproc între state și cererea de tragere la răspundere penală a cetățeanului Republicii Moldova, nu poate fi admisă, în opinia noastră, teza după care trecerea ilegală a frontierelor mai multor state ar constitui o

unitate de infracțiuni. Or, C. pen. al RM, prin art. 362 pune în evidență o infracțiune unică fără acțiuni alternative, reținerea faptei de intrare și a celei de ieșire în/din țară putând fi reținute obiectiv în mod cumulativ. Adică, intrarea ilegală în Republica Moldova și ieșirea ilegală din Republica Moldova va constitui un concurs de infracțiuni (cu toate că nu suntem de acord cu această abordare ca fiind necesară întotdeauna; în opinia noastră, anume aici se impune detalizarea elementului material și configurarea unei infracțiuni unice cu acțiuni alternative - intrarea/ieșirea în/din țară).

În acest ultim sens, un rol semnificativ îl are momentul de consumare a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. Din acest ultim unghi de vedere, s-a impus analiza lucrării științifice a autorului H. Diaconescu (*Din nou cu privire la momentul și locul consumării infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat a României* – 1996 [11]). Stabilirea momentului și locului consumării infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat, fără îndoială, prezintă interes nu numai teoretic, ci și unul practic major, de aceasta depinzând în egală măsură atât calificarea juridică a faptei, ca infracțiune sau contravenție, cât și determinarea competenței teritoriale a organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești, menționează H. Diaconescu [11, p. 101].

Locul săvârșirii infracțiunii este porțiunea de teren, de apă sau de aer, care alcătuiește frontiera de stat (*punctele de control de la graniță, de pe aeroporturi, din gări, porturi sau orice alt loc de îmbarcare pe teritoriul român într-un mijloc de transport care urmează să treacă granița țării*). Momentul consumării infracțiunii este cel al trecerii liniei care formează frontiera de stat: „când este vorba de frontiera aeriană, maritimă sau fluvială, consumarea are loc, pentru ieșirea frauduloasă din țară, în momentul de-

colării aeronavei, a plecării navei, trenului sau mijlocului de transport din ultimul punct de control de pe teritoriul țării (aeroport, port, gară etc.); când este vorba de intrarea frauduloasă în țară, consumarea are loc în momentul parașutării pe teritoriul României, a decolării aeronavei, plecării navei etc. de pe teritoriul străin cu destinația trecerii frontierei de stat a României”.

În această concepție locul și momentul consumării infracțiunii sunt diferite în raport de:

- modalitatea de realizare a elementului material al laturii obiective;

- acțiunea de intrare sau ieșire în/din țară, căile și mijloacele concrete întrebuințate pentru realizarea acestora și felul, natura frontierei (terestră, aeriană, fluvială sau maritimă).

Pe cale de consecință, în cazurile anume determinate - momentul consumării infracțiunii a fost considerat ca fiind acela al decolării aeronavei, al plecării navei, trenului din ultimul punct de control de pe teritoriul țării (aeroport, port, gară etc. în cazul ieșirii din țară) sau acela al parașutării pe teritoriul străin [12, p. 37-44 citat după 11, p. 101]. Situația locului și fixarea momentului săvârșirii infracțiunii în alte puncte decât linia frontierei de stat și în alt moment decât acela al trecerii frauduloase a acesteia nu are suport și justificare nici în litera și nici în rațiunea și spiritul prevederilor legale în discuție [11, p. 101].

Cert este faptul că incriminarea infracțiunilor care vizează frontiera de stat urmează a fi bazat pe un sistem probator eficient. Mai cu seamă că în cazul acestor categorii de infracțiuni se utilizează inclusiv diferite acte care pot fi puse la baza comiterii infracțiunii (mijloace de comitere a infracțiunilor).

Din acest ultim context, a fost supusă analizei și lucrarea autorului C. C. Iorgovici (*Cercetarea criminalistică a documentelor false de trecere a frontierei* – 2010 [13]).

Acest moment s-a impus nu din perspectiva unor investigații în materie de criminalistică, ci din necesitatea și posibilitatea de examinare a mijloacelor de comitere a unor categorii de infracțiuni care vizează în mod nemijlocit regimul juridic al frontierei de stat.

Cu adevărat, pentru a trece frontiera de stat a României (de altfel și a Republicii Moldova), pe lângă celelalte condiții stabilite de lege, orice persoană trebuie să fie în posesia unui document de trecere a frontierei, recunoscut de stat, valabil și autentic, subliniază C. C. Iorgovici. Controlul documentelor pentru trecerea frontierei presupune, în opinia autorului citat, un complex de activități, care se referă atât la stabilirea autenticității acestui act (falsificat/ contrafăcut), cât și la faptul că persoana care s-a prezentat la control este aceeași cu cea din fotografia aplicată sau integrată în document.

În cele mai multe cazuri, constată C. C. Iorgovici, falsificarea documentelor de trecere a frontierei de stat se face prin înlocuirea fotografiei. Introducerea indicatorilor biometrici și a unor noi elemente de siguranță în documentele de trecere a frontierei diminuează posibilitățile de falsificare sau contrafacere, dar nu le exclude [13, p. 289-294].

Infracțiunile care vizează frontiera de stat pot fi, în aserțiunea noastră, în legătură directă cu infracțiunile vamale, dar ele nu coincid ca conținut. În anumite cazuri acest conținut poate să nu vizeze o intercalare. De asemenea, în alte cazuri, deși poate fi admisă o infracțiune vamală, pot să nu se constate anumite elemente ale infracțiunii care afectează regimul juridic al frontierei de stat. Toate cele expuse au probat necesitatea de a supune analizei și anumite lucrări științifice în materia infracțiunilor / infracționalității vamale.

O primă lucrare, în această gamă de idei, a fost cea a autorului D. Țicău (*Infracțiuni vamale. Con-*

troverse – 2000 [14]). Autorul citat face distincție principală, operînd cu valoroase opinii științifice, între folosirea de acte nereale și folosirea de acte falsificate [14, p. 113]. În opinia lui D. Țicău, folosirea de acte nereale prezumă situația în care făptuitorul (*vis-a-vis de infracțiunile vamale*) a folosit în fața autorității vamale documente vamale, de transport sau comerciale care se referă la alte mărfuri sau bunuri decît cele prezentate în vamă [14, p. 113]. Deși considerăm că raportarea actului la anumite valori este diferită, totuși modalitatea de manifestare a caracterului ireal al actelor este aceeași și în cazul infracțiunilor vamale, și în cazul celor care afectează regimul juridic al frontierei de stat.

Este de observat, constată D. Țicău, că în cazul în care falsul a fost comis de persoana care prezintă aceste documente, va exista un concurs real de infracțiuni între infracțiunea vamală și cea de fals și uz de fals în raport cu modalitatea falsificării și cu caracterul documentului falsificat [14, p. 113].

Dificultatea corelării infracțiunilor vamale cu infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat rezultă inclusiv din catalogarea distinctă a conținutului de frontieră vamală și frontieră de stat. Or, în opinia autorului L. Rogatîh (*Уголовно наказуемая контрабанда и Таможенный кодекс 2003 года – 2005* [15]), în cazul contrabandei se operează cu trecerea peste frontieră vamală.

Autorul rus citat precizează că, în sensul analizei conținutului trecerii (care este vizat în norma juridico-penală a contrabandei) este această formulare incorectă – ca acțiune legată de introducerea și scoaterea în/ de pe teritoriul țării a bunurilor ori mijloacelor de transport, fapt care rezultă cu claritate din conținutul normativului vamal [15, p. 56].

Este important a sublinia faptul, menționează autorii S. Dușchin

și S. Rusov (*Особенности квалификации таможенных преступлений – 2001* [16]), că în cazul contrabandei cu folosirea documentelor false, se încalcă nu doar regimul juridic de trecere a bunurilor peste frontiera vamală, dar și ordinea de documentare a faptelor, adică ordinea de administrare [16, p. 38].

Constatăm că frontiera de stat și frontiera vamală ar fi categorii juridice, pe care legislația în vigoare a Republicii Moldova le precizează în mod distinct [17, p. 291]. Acest fapt este indicat și în literatura de specialitate. Astfel, autorul S. Dușchin (*Нарушения таможенного законодательства – 1996* [18]) conchide că noțiunea de frontieră vamală nu coincide cu cea de frontieră de stat [18, p. 15]. Însă, considerăm că în anumite modalități de manifestare a infracțiunilor vamale poate fi afectat regimul juridic al frontierei vamale, concomitent cu regimul juridic al frontierei de stat (de exemplu, în cazul eludării controlului vamal la frontiera de stat). Nu este și cazul nedeclarării sau declarării neautentice, cînd regimul juridic al trecerii peste frontiera de stat a persoanei poate să nu fie afectat. În acest ultim sens, după cum constată I. Dumitru (*Sustragerea de la controlul vamal și vămuire a mărfurilor sau a altor bunuri – 2003* [19]), în activitatea de urmărire penală s-a ridicat problema dacă faptele de trecere cu autobuzul prin punctele de frontieră și de nedeclarare și neprezentare a mărfurilor sau bunurilor pentru vămuire constituie, în genere, infracțiune sau contravenție la regimul vamal [19, p. 138].

În baza unor repere de ordin criminologic, pentru a antrena ideea unei reale necesități a examinării infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat / frontierei vamale se lansează și lucrarea autorilor T. Dicanova și V. Ostapenco (*О необходимости усиления борьбы с таможенными*

преступлениями – 2004 [20]). În opinia autorilor citați, se consideră naivă ideea precum că criminalitatea organizată nu va folosi situația liberalizării controlului vamal pentru consolidarea trecerii ilegale a bunurilor și obținerea unor profituri substanțiale pe seama inclusiv a neachitării plăților vamale. Asemenea categorii de fapte prejudiciabile vor trece în unele cu caracter latent.

Cele consemnate susțin, în opinia autorilor T. Dicanova și V. Ostapenco, certitudinea eficientizării luptei cu infracțiunile vamale, fapt care predetermină o politică juridico-penală clară. Această politică lipsește în Federația Rusă, constată autorii vizați anterior [20, p. 105]. Adică, ținînd seama că după prăbușirea regimurilor comuniste din Europa fenomenul infracțional (în special traficul de droguri, armament, materiale explozive și radioactive, substanțe toxice) a cunoscut o creștere fără precedent, este și a fost imperios necesară, în viziunea autorului I. Burlacu (*Sugestii privind armonizarea legislației noastre în raport cu legislația europeană în ce privește infracțiunile la regimul vamal – 2002* [21]), modificarea legislației referitoare la regimul vamal și armonizarea acesteia în raport cu legislația europeană în domeniu. În materia infracțiunilor de contrabandă, se constată că ar fi necesară o reglementare expresă, prin care actele preparatorii să primească același regim juridic cu tentativa, avîndu-se în vedere gradul ridicat de pericol social pe care îl prezintă [21, p. 153].

O lucrare care determină în mod analitic și exhaustiv semnele care descriu infracțiunile privind frontiera de stat potrivit legislației penale a României este cea a autorului Gh. Diaconescu (*Infracțiuni în legi speciale și în legi extrapenale. Culegere de acte normative – comentate și adnotate. Doctrină și jurisprudență – 2002* [22]). Prezintă interes dispozițiile potrivit cărora, menționează autorul Gh. Diaconescu

cu, trecerea frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri, se face prin punctele de control pentru trecerea frontierei de stat deschise traficului internațional, cât și prin alte locuri, în condițiile stabilite prin acorduri și înțelegeri prealabile între România și statele vecine. În fapt, de aici se deduce ideea noastră, precum că regimul juridic al frontierei poate fi afectat nu doar prin trecerea ilegală peste aceasta a persoanei, ci și a bunurilor, mijloacelor de transport etc. În contextul trecerii ilegale a persoanei, regimul juridic al frontierei de stat este încălcat de fiecare dată, pe când în cazul contrabandei (trecerea ilegală a bunurilor) poate și să nu fie afectat. De asemenea, din cele descrise de autorul Gh. Diaconescu, sunt de menționat prevederile care definesc scopul controlului efectuat în punctele special destinate acestei activități, și anume de a verifica și constata îndeplinirea condițiilor stabilite de lege *pentru intrarea și ieșirea din țară a persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și a altor bunuri* [22, p. 169-170].

Cu adevărat, în cazul trecerii frauduloase a frontierei de stat este indiferent faptul dacă făptuitorul posedă sau nu documente în regulă, infracțiunea realizându-se oricum, de îndată ce acesta a trecut frontiera prin alte locuri decât cele destinate scopului și stabilite de lege. În alt context obiectiv, fraudă poate să se manifeste fie prin ascunderea fizică a autorului la trecerea prin locul de frontieră, fie prin ascunderea realei sale entități [22, p. 169-170].

Toate aceste opinii științifice necesită un examen complex în cadrul investigațiilor științifice în ipoteza racordării legislației Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene și celor regionale, eficiindu-se lupta contra infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat.

Concluzii:

1. Nu poate fi admisă teza după

care să fie asigurată ordinea de administrare în forma trecerii frontierei în afara punctelor de trecere.

2. Încălcarea regulilor prestabilite de trecere a frontierei de stat nu poate fi restrânsă doar la lipsa documentelor corespunzătoare de trecere a frontierei de stat.

3. În afara acordului reciproc între state și cererea de tragere la răspundere penală a cetățeanului Republicii Moldova, nu poate fi admisă teza după care trecerea ilegală a frontierelor mai multor state ar constitui o unitate de infracțiuni. Or, C. pen. al RM, prin art. 362 pune în evidență o infracțiune unică fără acțiuni alternative, reținerea faptei de intrare și a celei de ieșire în/din țară putând fi reținute obiectiv în mod cumulativ.

4. Intrarea ilegală în Republica Moldova și ieșirea ilegală din Republica Moldova va constitui un concurs de infracțiuni (cu toate că nu suntem de acord cu această abordare ca fiind necesară întotdeauna; în opinia noastră, anume aici se impune detalizarea elementului material și configurarea unei infracțiuni unice cu acțiuni alternative - intrarea/ieșirea în/din țară).

5. Infracțiunile care vizează frontiera de stat pot fi în legătură directă cu infracțiunile vamale, dar ele nu coincid ca conținut.

Referințe bibliografice

1. Antoniu G. Legislația comunitară și legea penală. În: Revista de drept penal. Anul VII, nr. 2 (aprilie – iunie). București: Asociația Română de Științe Penale, 2000, p. 9-16.
2. Lazăr V. Infracțiuni în zona frontierei de stat a României. În: Revista de drept penal. Anul IX, nr. 3 (iulie – septembrie). București: Asociația Română de Științe Penale, 2002, p. 52-53.
3. Monitorul Oficial al României din 3 aprilie 2001, nr. 168.
4. Bogdan S., Șerban D. A., Zlati G. Noul Cod penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Vol. II. Partea specială. București: Universul Juridic, 2014. 880 p.

5. Popa C., Mitric B. M. Drept penal – partea specială. Noul Cod penal. Manual pentru uzul studenților. Ediție revizuită și adăugită. București: 2015. 410 p.

6. Наумов А. В. Российское уголовное право. Том 3. 4-е издание. Москва: Волтерс Клувер, 2007. 656 p.

7. Уголовное право. Общая и особенная части. 2-е издание. Под ред. М. П. Журавлева, С. И. Никулина. Москва: Издательство НОРМА, 2007. 816 p.

8. Карнаушенко В., Чернолевский А. Ответственность за совершение правонарушений на государственной границе. În: Судовы весник, 2001, № 3, p. 31.

9. Voinea Gh. Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei. În: Revista de drept penal. Anul VIII, nr. 3 (iulie – septembrie). București: Asociația Română de Științe Penale, 2001, p. 100-102.

10. Voinea G. Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei. În: Dreptul, 2001, nr. 10, p. 113.

11. Diaconescu H. Din nou cu privire la momentul și locul consumării infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat a României. În: Dreptul, 1996, nr. 10. p. 101.

12. Ungureanu A. Probleme teoretice și practice privind infracțiunile la regimul juridic al frontierei de stat a României. În: Dreptul, 1995, nr. 4, p. 37-44.

13. Iorgovici C. C. Cercetarea criminalistică a documentelor false de trecere a frontierei. În: Investigarea criminalistică a infracțiunilor din domeniul crimei organizate, p. 289-294. București: Asociația Criminaliștilor din România, 2010. 382 p.

14. Țicău D. Infracțiuni vamale. Controverse. În: Revista de drept penal. Anul VII, nr. 2 (aprilie – iunie). București: Asociația Română de Științe Penale, 2000, p. 113-116.

15. Рогатых Л. Уголовно наказуемая контрабанда и Таможенный кодекс 2003 года. În: Уголовное право, 2005, № 2, p. 56.

16. Душкин С., Русов С. Особенности квалификации таможенных преступлений. În: Законность, 2001, № 12, p. 38.

17. Megherea M. Regimul juridic al frontierei de stat și migrațiunea ilegală.

În: Culegerea de articole științifice «Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene». Chișinău: ICEȘD. ICJP al AȘM, 2016, p. 289-298.

18. Душкин С. Нарушения таможенного законодательства. În: Законность, 1996, № 5, p. 15.

19. Dumitru I. Sustragerea de la controlul vamal și vămuire a mărfurilor sau a altor bunuri. În: Dreptul, 2003, nr. 3, p. 138.

20. Диканова Т., Остапенко В. О необходимости усиления борьбы с таможенными преступлениями. În: Уголовное право, 2004, № 3, p. 105.

21. Burlacu I. Sugestii privind armonizarea legislației noastre în raport cu legislația europeană în ce privește infracțiunile la regimul vamal. În: Dreptul, 2002, nr. 1, p. 153.

22. Diaconescu Gh. Infracțiuni în legi speciale și în legi extrapenale. Culegere de acte normative – comentate și adnotate. Doctrină și jurisprudență. București: Editura Fundației România de Mâine, 2002. 364 p.

RECENZENT:

Viorel V. BERLIBA,
conferențiar universitar,
doctor habilitat în drept

DATE DESPRE AUTOR:

Marin MEGHEREA
– Ofițer superior de investigații
pentru cazuri excepționale al CNA
e-mail: mmegherea@mail.ru.

Marin MEGHEREA
– Senior investigator for
exceptional cases at the National
Anticorruption Center
Phone: 079028658,
e-mail: mmegherea@mail.ru

CZU: 342.5

PROCESUL LEGISLATIV ȘI PROCEDURA LEGISLATIVĂ (PARTEA I)

Veronica ARNĂUT,
doctorandă

REZUMAT

Articolul este consacrat abordării comparative a noțiunilor de proces și procedură, precum și a categoriilor de proces juridic și procedură juridică. Scopul urmărit este de a preciza esența acestor instituții și particularitățile lor distincte. Rezultatele științifice obținute vor sta la baza delimitării procesului legislativ de procedura legislativă.

Cuvinte-cheie: proces, proces juridic, procedură, procedură juridică.

THE LEGISLATIVE PROCESS AND LEGISLATIVE PROCEDURE (PART I)

SUMMARY

The article is devoted to the comparative approach of the notions of process and procedure, as well as the categories of legal process and legal procedure. The aim is to specify the essence of these categories and their distinct peculiarities. The scientific results obtained will be the basis of the delimitation of the legislative process of the legislative procedure.

Keywords: process, legal process, procedure, legal procedure.

Introducere. În multe dintre publicațiile din domeniul dreptului constituțional, dreptului parlamentar, legisticii formale, teoriei generale a dreptului etc., care pun în discuție activitatea legislativă desfășurată de către unica autoritate legiuitoare a statului – Parlamentul, se poate atesta o utilizare practic constantă a noțiunilor de „proces legislativ” și „procedură legislativă”, uneori fără a se face vreo distincție dintre acestea. În opinia noastră, noțiunile date prezintă particularități distincte, mai ales sub aspect juridic, care nu trebuie ignorate, ci elucidate și analizate.

Scopul studiului. Pornind de la faptul că în doctrina autohtonă, acest subiect practic a rămas în umbră, prin prezentul demers științific ne propunem să abordăm comparativ noțiunile de *proces legislativ* și *procedură legislativă* în vederea precizării esenței acestor instituții și a particularităților distincte.

Inițial însă, considerăm justificată și necesară o analiză succintă, cu caracter preliminar, a însăși problemei coraportului dintre *proces* și *procedură* (*proces juridic* și *procedură juridică*), care la fel este puțin abordată în arealul nostru științific.

Rezultate obținute și discuții.

Proces și procedură: delimitări conceptuale. Pentru a trasa o distincție clară între *procesul legislativ* și *procedura legislativă*, vom apela, pentru început, la doctrina rusă în care, deja de câteva decenii, sunt abordate în paralel asemenea categorii juridice ca *proces* și *procedură*. În primul rând, cercetătorii atrag atenția asupra sensului filologic al acestor noțiuni. Astfel, potrivit dicționarelor explicative a limbii ruse *procesul* desemnează „mersul, dezvoltarea (prin schimbarea consecutivă a stărilor) unui fenomen” [8, p. 89], iar *procedura* – „ordinea stabilită de realizare a unei activități” [5].